

Janez
Menart

Šest pesmi

Tu objavljene pesmi so vzete iz avtorjeve pesniške zbirke, ki bo spomladi 1974 z naslovom Pod kužnim znamenjem izšla pri Državni založbi Slovenije, in iz Srednjeveških balad, ki jih bo še to pomlad izdala Cankarjeva založba v počastitev 500-letnice kmečkih puntov na Slovenskem. Izbrane pesmi niso zaokrožena celota, saj so vzete iz dveh zbirk in iz različnih ciklov. Zадnja je iz cikla treh pesmi pod skupnim naslovom Latinski stih.

ZADNJA VPRAŠANJA

Da vse, kar je, je kar takó,
iz ničā v nič, in spet in spet,
atom in Zemlja in nebo?

Nekoč in večno prej in prej,
tam daleč zmerom še in še,
brez smisla, časa in brez mej?

Odgovor SNOV? Odgovor BOG?
Mar sveder misli kdaj prevrta
do tistega, kar spaja krog?

In tudi če — kje bo ta jaz
(kaj je ta jaz, če sploh je kaj?)
da najde ga prihodnji čas?

In če ni nič, čemú potem
zavest rojena za vprašanje
z vnaprej določenim »ne vem«?

In tudi če ni ta zavest
v namenu stvarstva, kaj je cilj,
ki zanj žaré milijarde zvezd?

Če sem le snov, ki se spočne
in špet odmre v nevedni VSE,
kdo, kaj je to, kar VE, kar JE?

POLNOLETNOST Bile so svetle sanje in prešle,
zdaj je življenje takšno, kakor je.

Pravice ni in je nikdàr ne bo,
velike ribe zmerom majhne žro.

Svobode ni— svoboden je le duh,
a duh je v mesu, ki presnavlja kruh.

Resnica je — a v vseh stvareh tičí
takó globoko, da se v njih zgubi.

In od vseh vélikih preroških sanj
ostaja le dvoboj: več ali manj.

A bojna gesla so le koščki vab
v pasteh zanesenjakov in barab.

In vse, kar svetla misel zida v Čas,
razdira in raznaša volčji jaz.

In od pravic, ki čas jim je odprt,
svobodna in resnična je le smrt.

Takó ostaja v gréznici idej
le strah pred smrtjo in nagon: naprej!

Bile so svetle sanje in prešle,
še misel nanje vse bolj rédko žge.

REIZEM Tam v vladni palači je stol.
Ves vitek in skladno prefinjen,
zrezljan in mehko oblazinjen
stoji že stoletje kot nov.

Star mojster, v lepoto zazrt,
v nočeh mu iskal je obliko
in v mislih izsanjano sliko
s peresom prenesel v načrt;

kmet v gori posekal je les
in s konji ga zvelkel v dolino;
suh tkalec je zvohtal tkanino —
tri proge in lilije vmes;

mizarjevo grobo orodje
dopolnil je z dleti rezbar
in čopič kot skrben zlatar
pozlátil je gladko ogrodje;

tapetnik napolnil skrbno
je z žimo vse skrite kotičke
in čeznjo med zlate žebličke
napel nežno lila blago.

Kanclir ga prišel je prevzet
in stol je iz delavnih rok
ves gladek, dehteč in ves slok
priromal na zglájen parket.

Sto let je že v vladni palači.
Tam v ritmu volitev in vlad,
spletkarjenj in strank in debat
nanj sedajo dedni čvekači.

Z jezikom tam režejo kruh
umetnikom, delavcem, kmetom
in spuščajo vanj med klepétom
svoj vzvišeni zadenjski duh.

A stol, zmerom znova zaseden,
strmi v to menjavanje hlač,
brezbrižen za vnemo krtač
in z vsakim cesarjem več vreden.

MEČ Tam v mestu za obzidjem, kjer je nožárski ceh,
 odmeva glas kladíva in rezko hrope meh.
 Od oglja in od ognja ves črn in rdeč
 kovač na nakovalu iz jekla kuje meč.
 Navzkrižema počasi obrača rdeči kos
 in kuje ga po boku, podolžno in na nos.
 Ko že prestane iskra, ko jeklo posíví,
 ga spet porine v vigenj in z delom postoji.
 In ko razkuštran poba obesi se na meh,
 kovaču žarek misli zabliska se v očeh.
 Ko bo skovan do kraja, dobi rezljan ročaj,
 po klini razpotegne se z repom vjedkan zmaj.
 Potem zvenčeče zdrkne skoz medeninast tok
 in s pasom ga zaponka pripne ob levi bok.
 Ob bok. A komu? Koga bo branil, koga klal?
 Bo Švab, bo Turek, Oger, bo Lah pod njim krvav?
 Bo kdaj odrobil glavo? V srce zabodel ost?
 Izlil oko? Črevesje? Presekal kito, kost?
 Bo sekal za cesarja? Bo ropar ga vihtél?
 Bo kmetu ali grofu nekoč življenje vzel?
 Spet jeklo je rdeče, spet kládivo zvení.
 Na to naj misli tisti, ki meč v rokàh drži.
 Kovača bog ustvari, da kuje iz dneva v dan,
 da, ko ga dá iz rôke, meč dobro je skovan.
 Končano je. Meč v kádi sršeče zacvrči
 in dim modrikast dvíga, ko v olju se kalí.
 Medtem v slepečem oglju drug kos je že rdeč,
 kovač ga s cunjo zgrabi in kuje spet nov meč.

ANNO DOMINI Pri oknu v stolpu kloštra, zazrt v rumenkast list,
 sloni s peresom v roki za pultom brat kronist.
 Pod zidom sredi dvora šumlja rumena lipa
 in v vetru s koncem veje po šipah láhno tipa.
 Z nje list za listom pada, kot dnevi z veje let.
 V zidovih je samota, tam zunaj širni svet.
 Tam zunaj je življenje, je sreča in je beda,
 so rojstva, svatbe, smrti, hrup reda in nereda.
 Tam zunaj je vrvenje, tam od vasi do mest
 drži sem, tja vse polno stezá, potí in cest.
 Tam tehtajo tovóre, tam za srebrne funte
 zastavljajo gradove, vasi, ljudi in grunte.
 Tam meč se križa z mečem za pravdo in za čast,
 a s krono se stanôvi za davke in oblast.

Tam Oger kolje carske, tam kuga, glad morita,
 tam po cerkvah iskrijo se turških konj kopita.
 Tam sijejo dvorane, tam v zvenu polnih kup
 se spletajo zarote in v vino stresa strup.
 Tam v neprestanih sporih zaradi hub in tlake
 moré graščaki kmete in puntarji graščake —
 tam zunaj je življenje, ki buta noč in dan
 čez hribe, čez doline ob stari samostan.
 A on, kronist, ob pultu s pomakanjem peresa
 samotен, tih pozabljen si služi pot v nebesa.
 In gleda to življenje, ki s smrtjo se bori
 in ve: kar on zapiše, le tisto preživi.
 In marsikaj zapiše, a marsikaj ni vse —
 opat pove mu sproti: to da in tega ne.

COMMENTARIII
 DE BELLO
 GALLICO

V deseti legiji, kohorti prvi,
 manipulu drugem bil je legionar;
 pol Galije prebrodil je po krvi,
 ne ran, ne smrti mu bilo ni mar.
 A pod Alesijo, dan pred napadom,
 ko si je kuhal svoj pšenični zdob,
 kot iglo vsrknil je z večernim hladom,
 potem pa ga je bôlel, bôlel zob.

Ob svitu je za orli odkorakal
 med zvenom mečev in trobent v naskok.
 Okop Germanov je tam v mraku čakal
 poln ostrih kolov, za pet mož visok.
 Pod točo kamnov, púščic in želódov
 se s ščitom prvi je prebil čez rob;
 v zmešnjavi kijev in sekir in hlodov
 je sukal meč in klel prekleti zob.

Kot nor je ril v meseni zid pred sabo,
 zabadal, vrtal, sekal vsepoprek,
 doklér ni zvrtal klina v galski tabor
 in se je prvi Galec splášil v beg.
 Ko se je kot mesar krvav zavedel,
 da je kohorta že začela rop,
 je pústil zlati plen in se sesedel
 in s prstom tipal kljuvajoči zob.

Vercingetórig je prijezdil smélo
do tribunala in se vdal pod njim.
Sto tisoč trupel je v nebo strmelo.
V Alesiji je vladal večni Rim.
Pred legijami je svečano stalo
vse polno orlov, praporov, podob:
sam Cezar mu izrekel je pohvalo,
a on je v mukah mislil le na zob.

Še v Noriku, ko je že s sivo glavo
in že brez zob potil se in oral,
užival je med veterani slavo,
da je pred Cezarjem pohvaljen stal.
In rad je pravil v družbi sivolasi,
ko se v taverni je zmencal na klop:
»Alesija? Da, slavni, težki časi . . .
bilo je to, ko me je bôlel zob.

V deseti legiji, kohorti prvi,
maniplu drugem bil sem legionar;
pol Galije prebrodil sem po krvi,
ne ran, ne smrti mi bilo ni mar.
A pod Alesijo, dan pred napadom,
ko sem si kuhal svoj pšenični zdrob,
kot iglo vsrknil sem z večernim hladom,
potem pa me je bôlel, bôlel zob . . .«